

VICTORIA FLANAGAN
**TECHNOLOGY AND IDENTITY IN YOUNG
ADULT FICTION**

The Posthuman Subject

Basingbroke: Palgrave Macmillan, 2014 (205 s.)

Teknologi gjennomsyrrer barn og unges hverdag, men inntil ganske nylig har barne- og ungdomslitteratur stort sett fremstilt teknologi negativt. I Elin Brodins *Sverm* (2003) er for eksempel den 16-årige hovedpersonen, Aurora, en rebell som ikke liker å være konstant påkoblet. Skole og fritidsaktiviteter foregår nesten bare på nettet i Brodins fremtidsverden, og de voksne bekymrer seg for Aurora som foretrekker å tenke eller gå turer framfor å være "aktivert" med sin holografiske datamaskin. Som i Ray Bradburys *Fahrenheit 451* (1953) slutter Brodins roman med at hovedpersonen rømmer fra det teknologiske samfunnet og finner en gruppe mennesker som fornekter teknologien og lever i skjul, i motstand til det ukritiske teknologisamfunnet. Både hos Bradbury og Brodin fremstilles hovedpersonen som en av få mennesker med vilje til å tenke selvstendig og ikke bare underordne seg teknologien.

De siste årene har det imidlertid skjedd et skifte i ungdomslitteraturens skildring av teknologi. Vi har sett et økende antall bøker for barn og unge som ikke setter opp et absolutt skille som dette mellom teknologi og natur, eller mellom teknologi og menneskers mulighet til å være selvstendige subjekter med fri vilje og evne til å tenke kritisk. Med boken *Technology and Identity in Young Adult Fiction: The Posthuman Subject* setter Victoria Flanagan fokus på et utvalg science fiction-romaner for ungdom som har en mer nyansert teknologisyne, og hun er særlig interessert i hvordan disse romanene viser hovedpersonenes *posthumanistiske* subjektivitet.

I følge Flanagan er det ikke humanismens selv som er idealet i disse bøkene, men et posthumanistisk subjekt. Mens humanismen har sett på mennesket som et rasjonelt og helhetlig individ med fri vilje, så ser posthumanismen dette som et umulig og ikke engang ønskelig ideal. Posthumanistisk subjektivitet kan blant annet være kollektiv, fragmentert eller være delt mellom menneske og teknologi. Det posthumanistiske selvet er kulturelt skapt og foranderlig.

Det kan absolutt ha aktørskap (*agency*), mener Flanagan, men ikke på samme måten som i humanismen.

Barne- og ungdomslitteratur er en særlig interessant sjanger for å utforske endringer i våre forestillinger om hva det vil si å være et menneske, et subjekt, fordi barn og unge har en begrenset selvråderett. De er for en stor grad tvunget til å gjøre som de voksne krever. Overgangen fra å ha en subjektivitet som er underordnet de voksne til å begynne å ta ansvar for sitt eget liv og sine egne valg er et svært vanlig tema i barne- og ungdomslitteratur. Flanagan argumenterer for at dette fokuset har gjort at humanismen har hengt lenger igjen i ungdomslitteratur enn i litteratur for voksne.

Flanagan kritiserer tidligere forskere på science fiction for ungdom for å fokusere for ensidig på handlingen i romanene. Selv argumenterer hun for at ikke-tradisjonell fortellerteknikk er viktig i romanenes utvikling av det posthumanistiske subjektet.

Et av kapitlene utforsker romaner hvor hovedpersonen er delvis kyborg eller hvor bioteknologi utforsker humanistiske idéer om det unike enkeltmennesket. I *Uglies* (2005) av Scott Westerfield krever staten at alle borgere får plastkirurgi når de fyller seksten så alle er like vakre. Den 15-årige hovedpersonen tar det for gitt at det skal være slik inntil hun møter en gruppe som står imot dette, som kalles "uglies". Mary Pearsons *The Adoration of Jenna Fox* (2008) handler om en annen type bioteknologi: her er hovedpersonen en jente som våkner fra koma etter en bilulykke og oppdager at både hjernen og kroppen i store trekk er kybernetiske. En bilulykke ødela hele kroppen til Lia i Robin Wassermans *Skinned* (2008), derfor har legene lastet opp en kopi av hennes bevissthet og minner i en helt kybernetisk kropp.

Romaner som disse rører ved etiske og filosofiske spørsmål som er aktuelle for oss lenge før vi er så sammensmeltet med teknologien som disse fiktive ungdommene. Hvor mye kan vi endre menneskekroppen før vi slutter å være mennesker? Hva skjer når voksne velger å bruke teknologi for å redde sine barn fra døden, eller bare for å gjøre noe de mener vil være en forbedring av barnekroppen?

I nyanserte lesninger av romaner som disse viser Flanagan hvordan ikke bare handlingen, men også språkbruk og fokalisering i romanene framstiller dikotomien mellom natur og teknologi, menneske og robot som falsk. I flere romaner er for eksempel fortelleren ikke et menneske men i stedet en robot med kunstig intelligens. Ofte tar det tid før leseren at forstår at hovedpersonen som forteller ikke er et menneske, og i blant spares dette som en overraskelse til slutt. Dette grepet er et særlig sterkt virkemiddel for å utviske eller i alle fall nyansere humanismens skarpe skille mellom menneske og maskin. Vi får like mye sympati for disse robot-fortellerne som for jeg-personen

i mange andre romaner. Spiller det da noen rolle når vi oppdager at hun ikke er et menneske, men en maskin?

Overvåkning og privatliv er et annet tema Flanagan vier plass til i boken. I bøker som Cory Doctorows *Little Brother* (2008) og Suzanne Collins *The Hunger Games* (2008) ser vi ungdom som i utgangspunktet har liten mulighet til å uttrykke seg fritt eller å gjøre som de selv vil, men som finner en måte å undergrave de mer eller mindre totalitære samfunnene de lever i. I begge bøkene ser Flanagan eksempler på en kollektiv "agency" som står i motsetning til det humanistiske enkeltstående individet. Hos Doctorow klarer ungdommene å kjempe sammen mot overvåkningsapparatet fordi de bruker nettet til å jobbe sammen. I *The Hunger Games* spiller Katniss roller etter hvem hun vet ser på henne. Hun spiller et spill mot overvåkerne, enten det er for å få medisiner og mat fra sponsorer eller for å vinne spillet sammen med Peeta i stedet for alene når de truer med selvmordspakten til slutt.

Victoria Flanagans *Technology and Identity in Young Adult Fiction: The Posthuman Subject* gir en spennende oversikt over ny science fiction-litteratur for ungdom som lar ungdom se seg selv som aktører i en teknologisk verden heller enn ofre som ikke har noe annet valg enn å bli styrt av teknologien eller å rømme bort fra den. Listen over primærkilder tilslutt er noe enhver med interesse for science fiction for unge bør kikke på, også om de ikke leser hele boken. Boken gir også en nyttig innføring i posthumanistisk teori. Flanagan er tydelig på hva hun mener, og kritiserer utførlig endel tidligere forskning på science fiction for ungdom. Hun ser en teknofobi både i litteraturen og i forskningen.

Flanagan beskriver det humanistiske selvet som autonomt og konstant, urørt av hva som skjer i omverdenen og med tiden. Et slikt selv fungerer dårlig i vår verden, men det er likevel dette idealet vi ofte forteller våre barn de skal sikte etter. "Vær deg selv", sier vi, "du må bare finne ut hvem du er og være tro mot det". Men det er ikke så lett å vite hvem du er, i sær ikke når det forventes at den du er skal være konstant og autonom. Det er selvsagt ikke bare posthumanismen som har kritisert et slikt syn på identitet: det har også postmodernisme og feminisme og queer theory og en rekke andre teoretiske retninger. Men det at teknologien er så sentral både i ungdoms hverdag og i posthumanistisk tankegang gjør posthumanismen særlig anvendelig når vi skal forstå hvordan litteratur kan utforske formin-gen av ungdoms subjektivitet i en kompleks og teknologisk verden.

Jill Walker Rettberg
Professor i digital kultur
Universitetet i Bergen